

CIE-ALAMKATEGOORIA MOOTORSÕIDUKIJUHI ETTEVALMISTAMISE TÄIENDUSÕPPE ÕPPEKAVA (ELEKTROONILINE ÕPPEVORM)

Sõiduõppe OÜ autokool

Õppekavarühma nimetus: Transporditeenused

Õppeasutus: Sõiduõppe OÜ, registrikood: 12012876, ettevõtte aadress: Kalda tee 30, Tartu.

Õppekava kinnitamise kuupäev: 01.10.2023

Õppeviis: e-õpe (elektrooniline õppekeskkond), iseseisev õpe

Elektrooniline õppekeskkond: Teooria.ee õppekeskkond (väljatöötanud OÜ Teooria ja liiklusspetsialistid). Keskkond sisaldab: üle 1200 teooriaküsimuse(võimalik lahendada mh. teemade kaupa, oma vigadel põhinedes jm.), videoloengud vastavalt õppekavajärgsetele teemadele, lisamaterjal- märgid, valdkonda tutvustavad ja silmaringi avardavad lisamaterjalid, „3d“ ringristmikud, õppekaardid. Lisaks vahe - ja lõpukontrollide võimalus. Suhtlusvõimalus kooliga ja teised õppekeskkonnalt seadusega nõutud lahendused.

Koolituse liik: Kursus

Õppetöö keeled: eesti, vene

Kontrollivorm: eksam

Hindamiskriteeriumid: Koolitus lõpeb teooria- ja sõidueksamiga. Teooriaeksami temaatika vastab MKMi määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele“ lisas 2 toodud temaatikale. Eksam korraldatakse testide vormis. Hindamissüsteem: sooritatud/mittesooritatud. Eksam koosneb 30st ühe õige vastusega küsimusest, millest 5 küsimust käsitlevad liiklusohutust. Eksam arvatakse sooritatuks, kui õigete vastuste arv on vähemalt 25, kusjuures liiklusohutusteemalistes küsimustes ei tohi olla 1 vea. Küsimustele vastamiseks antakse kuni 30 minutit. Sõidueksamile lubatakse õppur pärast teooriaeksami edukat sooritamist. Sõidueksam võetakse vastu kahes järgus. Eksami esimeses järgus hinnatakse MKMi määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele“ lisas 3 toodud harjutuste sooritamist. Hindamine toimub vastavalt samas lisas toodud reeglitele. Eksami teises järgus kontrollitakse eksamineeritava oskust sõidukit iseseisvalt, ohutult, säästlikult ja sujuvalt juhtida erineva liiklustihedusega teedel. Sõidueksam hinnatakse lähtudes MKMi määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele“ lisas 3 ja 4 toodud nõuetest. Hindamissüsteem: arvestatud (A) / arvestatud märkustega (AM) / mittearvestatud (MA). Eksam arvatakse sooritatuks (A või AM), kui eksamineeritava sõiduoskused on piisavad, et sooritada vajalikke harjutusi ning juhtida sõidukit kindlalt, ohutult ja iseseisvalt. Sõidueksam loetakse mittesooritatuks, kui eksamineeritav tekitab

mis tahes harjutuse sooritamise käigus liiklusohtliku olukorra, ohustab inimest või sõidukit, sõidab vastu tähiskoonust või väljub koonustega tähistatud või joonitud ala piiridest. Samuti lõpeb sõidueksamil hindamine, kui juhtimisel esineb vigu ja loomult ohtlikku käitumist, mis võib ohustada eksamisõidukit, selles sõitjaid või teisi liiklejaid.

Eesmärgid: Koolituse eesmärk on anda tulevasele sõidukijuhile teadmised, oskused ja hoiakud liikluses käitumiseks kooskõlas C1E-alamkategoria mootorsõiduki juhile kehtestatud kvalifikatsiooninõuetega. Koolituse eesmärk on samuti luua eeldused juhi vastutustundliku liikluskäitumise ning ohutu, iseseisva, teisi liiklejaid arvestava ja keskkonda säästva käitumise kujunemiseks.

Õppetöö korralduslikud alused: Koolitus vastab liiklusseaduse, MKMi määruse nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“ ning MKMi määruse nr 54 „Nõuded mootorsõidukijuhi koolitaja õppevahenditele, õppeväljakutele ja õppesõidukitele“ nõuetele. Juhi ettevalmistus toimub täiendusõppe korras liiklusteooriaõppe ja õppesõitude vormis. Koolitust viivad läbi vähemalt keskharidusega õpetajad, kes omavad kehtivat mootorsõidukijuhi õpetaja tunnistust. Koolituse lõpetanu saab koolituskursuse tunnistuse. Õpingute alustamiseks peab õppur õppetöö alustamise ajaks omama C1E-alamkategoria mootorsõiduki juhtimist lubava märkega kehtivat tervisetõendit. Eelduseks C1E-alamkategoria juhtimisõiguse saamiseks on C1-alamkategoria juhtimisõiguse olemasolu. C1E-alamkategoria teooriaõpet on võimalik läbida üheaegselt C1-alamkategoriaga, kuid C1E-kategoria riiklikku teooriaeksamit saab sooritada üksnes pärast C1-alamkategoria juhtimisõiguse saamist. C1E-alamkategoria sõiduõpet on võimalik alustada samuti üksnes pärast C1-alamkategoria juhtimisõiguse saamist. Liiklusteooriaõppe maht on vähemalt 10 tundi, tegelik maht on individuaalne. Aineid läbitakse üldjuhul õppekavas toodud järjestuses. Õppevormiks on elektrooniline õppevorm. Õppetöö raames antakse iseseisev töö, mille eesmärk on materjali süvendatud õppimine. Iseseisva töö osakaal on individuaalne. Elektroonilise õppevormi osakaal kuni 100%. Õppesõitude minimaalne maht on 10 sõidutundi, tegelik maht on individuaalne. Õppesõitu korraldatakse nõuetekohase õppesõidukiga. Ühe sõidutunni pikkus on 45 minutit. Iga õppesõidu lõpus märgib õpetaja õpingukaardile õppesõidutundide arvu ja hinnangu (kirjaliku tagasiside) õpilase oskuste kohta. Lisaks võib õpetaja hinnata sõidutunnil omandatud õpiväljundeid (hindamissüsteem on arvestatud / mitteamvestatud). Õppesõitude teemad läbitakse üldjuhul õppekavas toodud järjestuses. Õppesõitude teemad läbitakse üldjuhul õppekavas toodud järjestuses. Sõiduõppe aine „Autorongi juhtimine õppeplatsil ja autorongi koostamine“ toimub õppeväljakul. Linnaliiklusesse lubatakse õppur pärast õppeaine „Autorongi juhtimine õppeplatsil ja autorongi koostamine“ läbimist. Jätkuõppe kaudu valmistatakse ette juhtimisõiguse taotlejaid, kes ei ole riiklikku sõidueksamit kolme korraga sooritanud. Selle eesmärk on juhi süvendatud ettevalmistamine, et tagada vajalike teadmiste ja oskuste omandamine. Õpilane peab esitama koolitajale viimase kolme sõidueksami kaardid. Juhi jätkuõppe toimub üldjuhul õppesõidu vormis, selle sisu määrab sõiduõpetaja, lähtudes sõidueksami mittesooritamise põhjustest. Jätkuõppe minimaalne maht on kaks sõidutundi.

Õppeväljak: Kõvakattega nõuetele vastav õppeväljak. Väljak vastavuses „Nõuded mootorsõidukijuhi koolitaja õppevahenditele, õppeväljakutele ja õppesõidukitele,“ § 4 kehtestatud määruises sätestatule.

Õppesõiduk: Õppesõiduk vastavuses „Liiklusseaduse“ § 100 lõike 7 alusel kehtestatud määruises sätestatud eksamisõiduki ja juhi varustuse nõuetele.

Koolitaja: Mootorsõidukijuhi õpetaja vastab mootorsõidukijuhi õpetaja kvalifikatsiooninõuetele vastavalt „Liiklusseaduse“ §118 toodule.

Mootorsõidukijuhi **täiendusõppe koolituse (C1E-alamkategoria) õppetöö mahud** akadeemilistes tundides (a 45 min):

	Liiklusteooriaõpe õppetundides	Õppesõit sõidutundides
Õppetöö maht elektroonilise õppe keskkonnas	10 (100%)	
Õppesõidu maht		10

Jätkuõpe			
Teooriaõpe		Sõiduõpe	
Teema	Õppetunde	Teema	Sõidutunde
JÕ. Jätkuõpe	vajaduse korral (õppemaht määratakse individuaalselt)	JÕ. Jätkuõpe	2 Kokku jätkuõppes vähemalt 2 sõidutundi

Õppekava koostamise alus: Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“

Juhi ettevalmistamine peab õpilasele andma teadmised, oskused ja hoiakud liikluses käitumiseks vastavalt taotletava kategooria mootorsõiduki juhile kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele.

Juhi ettevalmistamise eesmärgiks on luua eeldused:

- 1) vastutustundliku juhi liikluskäitumise kujunemiseks;
- 2) juhi ohutu, iseseisva, teisi liiklejaid arvestava ja keskkonda säästva käitumise kujunemisele.

Täiendusõppe koolituskursusele võetakse õppima C1E-alamkategoria mootorsõiduki juhtimisõigust taotlev isik, kes:

- 1) omab mootorsõidukijuhi tervisetõendit C1E-alamkategoria auto juhtimist lubava märkega;

2) C1E- autorongi juhtimisõiguse taotlemisel omab C1 alamkategoria auto juhiluba.

ÕPPEKAVA STRUKTUUR, ÕPPE KESTUS JA KORRALDUS

Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu tundide ülesehitus ning vahelduvus peavad tagama õppekavas ettenähtud teadmiste ja oskuste omandamise ning õpilase ettevalmistamise vastavalt juhi liiklusalastele kvalifikatsiooninõuetele.

Õppesõidu ühe õppetunni arvestuslik kestus on 45 minutit. Sõiduõpet on lubatud läbi viia kestusega kuni 90 minutit. Iga 90-minutilise ajavahemiku kohta peab õpetaja ja õpilase jaoks olema katkematu puhkepaus vähemalt 15 minutit, mille jooksul õppetegevust ei toimu.

Teoriaõpe ja sõiduõpe hõlmavad järgmisi teooriaõppe ja sõidutundide teemasid vähemalt alltoodud mahus. Mootorsõidukijuhi **täiendusõppe koolituse (C1E-alamkategoria) õppekava struktuur ja maht** akadeemilistes tundides:

Teoriaõpe		Sõiduõpe	
	Õppetunde		Sõidutunde
Liiklusreeglid ja käitumine liikluses		Autorongi juhtimine õppeplatsil ja autorongi koostamine	
Autorongi ehitus			
Liiklusohutus		Autorongi juhtimine liikluses	
Liikluspsühholoogia			
Liiklusalased seadused ja määrused			
Minimaalne õppetundide arv	10		10
Jätkuõpe			
Teoriaõpe		Sõiduõpe	
Teema	Õppetunde	Teema	Sõidutunde
JÕ. Jätkuõpe	vajaduse korral (õppemaht määratakse individuaalselt)	JÕ. Jätkuõpe	2 Kokku jätkuõppes vähemalt 2 sõidutundi

Veebipõhise teooriaõppe läbimist kinnitab elektroonilises õppekeskkonnas Teooria.ee positiivsele tulemusele sooritatud eksam. Vajadusel määratakse sõidutundide kogumaht sõiduõppe individuaalses õppekavas.

Juhi koolitaja võib sõltuvalt õppekorraldusest, õpetamise meetodikast ja tingimustest muuta teemade käsitlemise järjestust ja teemasid lisada.

Koolitusel õpitu kinnistamiseks ja materjali kordamiseks võib õpilasele ette näha iseseisva töö. Õpilane teeb iseseisva töö õpetaja soovitustest lähtudes ja neile tuginedes. Iseseisva töö tulemusi kontrollib õpetaja.

Juhendaja kaasamine on erandlik. Juhendajaks võib olla vaid isik, kes vastab liikluseaduse § 109 vastavatele tingimustele, ja kellel on kehtiv juhendaja tunnistus.

Nõuded õpingute lõpetamiseks

Teoriaõpe: teadmiste kontroll autokooli klassiruumis või veebikeskkonnas.

Sõiduõpe: sõiduoskuse kontroll.

Täiendusõppe läbimist tõendab koolituskursuse tunnistus ning koolitaja elektrooniliselt esitatud koolituskursuse tunnistuse andmed liiklusregistris.

Õppekava koostaja:

Mart Laanemäe

Mart Laanemäe - juhatuse liige

e-post: soiduoppe@gmail.com

telefon: +372 5078230

1.TÄIENDUSÕPPE KOOLITUS

1.1 Teooriaõpe

T 1	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses
Õppe sisu	Vastavate teemaloengute läbimine, sh: <ul style="list-style-type: none"> ● Videoloengud ● Dokumendid ● Slaidid ● Testid
Õpiväljundid	Liiklusreeglite õppe eesmärk on: <ul style="list-style-type: none"> ● kinnistada ja süvendada liiklusreeglite tundmist; ● anda mitmesuguste liiklusolukordade analüüsi ja hindamise oskust; ● välja arendada riskiteadliku käitumise ja objektiivse enesehinnangu võimet ning lugupidavat hoiakut teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes. Pärast koolitust õpilane: <ul style="list-style-type: none"> ● oskab selgitada varem õpitud mõisteid ning mõisteid, mis on seotud autorongi, haagise, poolhaagise ja kerghaagisega; ● teab reguleerija ning kontrollija volitustest ja tegevusest; ● oskab selgitada reguleerija märguandeid, nende tähendusi ja lubatud liikumissuundi nende korral; ● oskab selgitada fooritulede tähendusi ja liiklejate lubatud liikumissuundi nende korral; ● oskab selgitada liiklusmärkide ja lisateatetahvlite tähendusi ning teada nende mõjupiirkondi; ● oskab selgitada piltidel teekatemärgiste ja püstmärgiste tähendust; ● teab ja oskab selgitada juhi märguandeid; ● oskab kirjeldada ja selgitada autorongi asukohta asulas ja asulavälisel teel sõites; ● oskab kirjeldada ja selgitada sõitmist sõidukireas ja sõidurajal, arvestades autorongi pikkust ja laiust ning külgvahet; ● oskab kirjeldada ja selgitada tagurdamist pööretel ja tõusudel-langudel; ● oskab kirjeldada ja selgitada ohutu pikivahe vajadust eri liiklusoludes ja seda, millest sõltub ohutu pikivahe; ● oskab kirjeldada teeandmiskohustuse ja eesõiguse kasutamise omavahelist seost, arvestades autorongi liikumise eripära; ● oskab selgitada ohutuks möödasõiduks (möödumiseks) vajalikke tingimusi ja ohte möödasõidu (möödumise) üksikutel etappidel ning vajalikke piki- ja külgvahesid.

	<ul style="list-style-type: none"> ● oskab selgitada lubatud suurima kiiruse ja oludele vastava kiiruse erinevust ja tuua näiteid ohuteguritest, mida juht peab arvestama ohutu sõidukiiruse valikul, sõites autorongiga tihedalt asustatud piirkonnas; ● oskama seletada üldisi nõudeid peatumisel ja parkimisel ning sõiduki paigutamisel tehtavaid vigu. ● oskab selgitada silmsideme loomise vajadust teise liiklejaga oma kavatsuse selgitamiseks ja teise liikleja kavatsuse mõistmiseks; ● oskab selgitada võimalikke märguandeid, et teatada oma kavatsusest ja teise liikleja kavatsuse mõistmisest; ● oskab selgitada, kes on vähekaitstud liiklejad ja miks peavad juhid olema nende suhtes eriti tähelepanelikud. ● oskab näidata ja kirjeldada neid ohutusseadmeid ja liikluskorraldusvahendeid, mis võivad olla tee ja rööbastee lõikumise kohal; ● oskab selgitada ohte, mis võivad tekkida, kui ohutusseadmed ei tööta või asjakohased liikluskorraldusvahendid puuduvad; ● oskab selgitada tulede kasutamise nõudeid mitmesugustes tee- ja ilmaoludes, arvestades autorongi eripära; ● oskab selgitada tulede ebaõige kasutamise ohtlikke tagajärgi; ● oskab selgitada pukseerimise mooduseid ja tingimusi; ● oskab selgitada pukseeriva sõiduki ja selle juhi nõudeid; ● oskab selgitada pukseeritava sõiduki juhi nõudeid; ● oskab selgitada ühenduslüli nõudeid; ● oskab selgitada pukseerimisel osalevate juhtide kohustusi ja omavahelisi kokkulepituid märguandeid; ● oskab selgitada millistel juhtudel pukseerimine on keelatud; ● tunDMA autorongi tähistamist mitmesuguste veoste veol; ● oskab põhjendada õuealal kehtivaid juhi ja jalakäija kohustusi; ● teadma õuealal kehtestatud piiranguid ja nende vajadust; ● oskab selgitada kiirteele sõitmise erinevusi võrreldes muu maanteeliiklusega; ● oskab selgitada kiirteel liiklemise erinevusi võrreldes muu maanteeliiklusega; ● oskab selgitada muutsuunaliiklusega teel sõitmise iseärasusi. ● oskab selgitada tunnelis sõitmise, peatumise ja parkimise ning valgustusseadmete kasutamise nõudeid; ● teab jääteel kehtestatud sõidukorda; ● teab ohutusnõudeid sõidul jääteel üle veekogu; ● teab sadamates sõitmise korda ning nõudeid parvlaevadel viibimise, neile peale- ja neilt mahaõidu korda; ● teab autoga piiripunktide läbimise korda.
--	--

Kohustuslik kirjandus	Määrab teooriaõpetaja individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.
-----------------------	---

T 2	Autorongi ehitus
Õppe sisu	Vastavate teemaloengute läbimine, sh: <ul style="list-style-type: none"> ● Videoloengud ● Dokumendid ● Slaidid ● Testid
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● tunneb mitmesuguste autorongide ja nende osade tüüpe ja otstarvet ning loetletud osadest koostatud autorongide nimetusi: <ul style="list-style-type: none"> ○ haagiseveduk; ○ sadulveduk; ○ täishaagis; ○ poolhaagis; ○ kesktelghaagis; ○ sihtotstarbeline haagis; ● oskab joonisel näidata sõiduki põhiosi ja oskama selgitada haagise (poolhaagise) ühendamist autoga, st autorongi koostamist; ● oskab käsiraamatu abil selgitada tehnilisi andmeid, mis on vajalikud sõiduki kasutamisel; ● oskab leida registreerimistunnistusest põhiandmeid; ● oskab selgitada, kuidas sõiduki regulaarne kontroll ja hooldus võivad vähendada kütusekulu ja keskkonnakahjulikke mõjusid; ● oskab selgitada kütuse, õlide ja sõidukite puhastus- ja hooldusvahendite mõju keskkonnale. ● oskab joonisel näidata valgustus- ja signalisatsiooniseadmete asukohti, otstarvet, kasutamist ja hooldust; ● oskab joonisel näidata auto ja haagise vahelisi elektriühendusi. ● oskab joonise või näitvahendite abil selgitada: <ul style="list-style-type: none"> ○ piduriajamite ja -mehhanismide ehitust ning võimalikke rikkeid; ○ õhkpiduri tööpõhimõtet; ○ kuidas leida pidurite rikkeid; ○ mitmesuguste külmumistõrjude otstarvet; ○ eri liiki abipidurite (näiteks mootorpiduri) tööpõhimõtet; ○ mittelekkeeruva pidurisüsteemi (ABS) iseärasusi; ○ ohte, mis võivad tekkida õhkpiduriga sõiduki pukseerimisel;

	<ul style="list-style-type: none"> ○ mitmesuguste haagise pidurisüsteemide tööpõhimõtet ning näitama tegelikkuses auto ja haagise pidurisüsteemide ühendamist; ○ eri rehvitüüpide omadusi ja tähistust; ○ rehvi ebaõiget kulumist ja selle põhjusi; ○ naastrehvi kasutamise nõudeid; ○ vale rehvi õhurõhu tagajärgi rehvidele; ○ tagajärgi, mis võivad tekkida, kui rattad on tasakaalustamata; ○ ohte, mis tekivad nõrgalt kinnitatud rattapoltide-nutrite puhul ning siis, kui paarisrataste vahele on kinni kiildunud võõrkeha; ○ sõiduviisi mõju rehvide kulumisele; ○ eri rehvitüüpide valiku aluseid; ○ tunnuseid, mis viitavad nõrgalt kinnitatud ratastele. ● oskab kirjeldada, kuidas järgmised tegurid mõjutavad autorongi sõiduomadusi: <ul style="list-style-type: none"> ○ eri veorattakombinatsioonid; ○ massi jaotus; ○ teljekoormus; ○ rehvid ja õhurõhk nendes; ○ veos (ka vedelik paakautos, -haagises); ○ üle- ja alajuhitavus; ○ tuul. ● oskab selgitada sõidumeeriku, mitmesuguste haakeseadmete, kabiini ja veokasti, furgooni, kastikalluti, vahetuskere, luuktõstuki, varuratta kinnituse jms otstarvet ja kasutamist; ● teab kuidas nõuetekohaselt koostada koormat ja kinnitada ning katta seda nii, et see ei: <ul style="list-style-type: none"> ○ oleks ohtlik kaasliiklejatele; ○ ületaks lubatud mõõtmeid, teljekoormust ja massi; ○ piiraks juhi vaatevälja; ○ varjaks sõiduki tulesid; ○ varjaks numbri- ega tunnusmärke; ○ suurendaks oluliselt kütusekulu; ○ saastaks keskkonda. ● teab eri liiki (tükk-, puiste-, suur- ja/või raskeveoste jt) ning ohtlike veoste veo põhinõudeid; ● oskab tuua näiteid auto ja haagise registreerimisest ja ehituslike muudatuste vormistamisest Transpordiametis; ● oskab selgitada kuidas autorongi väliskuju ja juhi sõidustiil mõjutavad kütusekulu; ● oskab selgitada välistegureid, mis võivad mõjutada kütusekulu; ● oskab selgitada seost kütusekulu ning tee- ja ilmaolude vahel;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • oskab selgitada kuidas tehnohooldus ja kontroll mõjutavad säästlikku sõitu; • oskab selgitada kuidas eri kütuste heitgaasid ja koostis mõjuvad keskkonnale; • oskab selgitada võimalusi vähendada heitgaaside kahjulikku mõju keskkonnale; • oskab selgitada müra ja heitgaaside mürgisuse vähendamise võimalusi; • oskab selgitada kuidas eri ained heitgaasides inimesele mõjuvad.
Kohustuslik kirjandus	Määrab teooriaõpetaja individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

T 3	Liiklusohutus
Õppe sisu	<p>Vastavate teemaloengute läbimine, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Videoloengud • Dokumendid • Slaidid • Testid
Õpiväljundid	<p>Koolitus peab andma õpilasele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohutunnetuse riski vältimiseks; • oskuse hoiduda ohuolukordade tekitamisest ja nendesse sattumist; • oskuse ohuolukorrast võimalikult ohutult väljuda. <p>Pärast koolitust õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab ette näha ohuolukordi ja tundma nende tekke põhjusi ning põhjustajaid, sealhulgas: <ul style="list-style-type: none"> ○ juhte, kellel puudub tähelepanelik hoiak teiste liiklejate suhtes; ○ väheste kogemustega juhte; ○ vähekaitstud liiklejaid (lapsed, vanurid, jalakäijad, jalgratturid, mopeedijuhid jt); ○ piiratud liikumisvõimega liiklejad; ○ mõnede sõidukite juhtimise ja liikumise eripära; ○ sõitu eri viisil koormatud sõidukitega; ○ sõitu vahelduvates tee- ja ilmaoludes ning sõitu vahelduvalt valge ja pimedal ajal; ○ metsloomade teele ilmumist. • oskab joonise abil hinnata ohu võimalikku iseloomu; • oskab joonise abil kirjeldada ohutuid juhtimisvõtteid ohuolukordades; • oskab joonise abil kirjeldada liiklejate võimalikke liiklusreeglite sätete tõlgendusi skeemil kujutatud olukorras; • oskab kirjeldada mitmesugustel põhjustel tekkida võivaid liiklusõnnetusi; • oskab tekkivat ohuolukorda ette näha ja olema võimeline selgitama juhi psüühikaga seotud tegureid, mis võivad muuta liiklusolukorra keerukust;

	<ul style="list-style-type: none"> ● oskab selgitada liiklusreegleid ja eetika nõudeid: <ul style="list-style-type: none"> ○ miks liiklus peab olema reeglistatud; ○ miks inimesed ei järgi alati liiklusreegleid; ○ miks inimesed ei arvesta alati keskkonnakaitse nõudeid; ○ liikluskultuuri alust ja vastutustunnet. ● teab pukseerimisega kaasnevaid ohtusid ja nende vältimise võimalusi. ● oskab hinnata veduki, haagise ja poolhaagise masside erinevusi; ● oskab hinnata autorongi pidurdusvõimet; ● oskab hinnata autorongi pidurdamisel tekkivaid ohte; ● oskab hinnata poolhaagise vibamist; ● oskab hinnata trajektoore ning jõude pööretel ja kurvis sõidul; ● oskab hinnata haagise mõju autorongi juhitavusele; ● oskab hinnata nõudeid ja ohte autorongiga manööverdamisel; ● oskab hinnata ohte autorongi tagurdamisel tõusul-langul; ● tunneb töö- ja puhkeaja kohta kehtivate õigusaktide põhilisi sätteid.
Kohustuslik kirjandus	Määrab teooriaõpetaja õpilasele individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

T 4	Liikluspsühholoogia
Õppe sisu	Vastavate teemaloengute läbimine, sh: <ul style="list-style-type: none"> ● Videoloengud ● Dokumendid ● Slaidid ● Testid
Õpiväljundid	<p>Koolitus peab andma õpilasele:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● lugupidava hoiaku teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes ning oskuse hinnata ja endas arendada liikluskultuuri (olukorra ettenägemise võimet, arukust, otsustus- ja vastutusvõimet); ● teadmised juhile vajalike võimete kohta; ● oskuse täielikult rakendada oma võimeid ohuolukorra tekkimisel. <p>Pärast koolitust õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● oskab selgitada vajadust ette näha olukorda, kuhu ta võib sattuda, ja teada, kuidas selles tegutseda; ● oskab selgitada eksliku käitumise tulemusel tekkida võivaid liiklusõnnetusi; ● oskab selgitada inimese psühhofüsioloogilisi omadusi, mis mõjutavad juhi tööd; ● oskab selgitada juhi tegutsemise skeemi (ärrituse mõju meeleorganile, juhi reageerimisaeg ja reaktsioon); ● oskab selgitada uhi töös esmatähtsaid psüühilisi protsesse, mõtlemist, tähelepanu jaotamise võimet; ● oskab selgitada reageerimise tähtsust ajapuuduses;

	<ul style="list-style-type: none"> ● oskab selgitadareageerimisaja pikkust sõltuvalt juhi füüsilisest ja psüühilisest seisundist, tähelepanust ning liiklustihedusest; ● oskab selgitada reageerimisajal läbitavat teepikkust; ● oskab selgitada ärrituse mõju silmale; ● oskab selgitada vaatevälja piiratust; ● oskab selgitada nägemisvälja ahenemist sõidukiiruse suurenemisel; ● oskab selgitada nägemisteravuse erinevust vaateväljas; ● oskab selgitada kontrastsuse (objekti taustast erinevuse) mõju; ● oskab selgitada silma pimedusega kohanemise aega; ● oskab selgitada silma valgusega kohanemise aega; ● oskab selgitada nägemisteravuse sõltuvust east; ● oskab selgitada nägemisillusioonide tekke põhjusi; ● oskab selgitada vastu sõitva sõiduki kauguse hindamisel tehtavaid vigu; ● oskab selgitada kauguse hindamisel tehtavaid vigu udus; ● oskab selgitada vastu sõitva sõiduki kiiruse hindamisel tehtavaid vigu; ● oskab selgitada kuidas mingile esemele kinnistunud pilk mõjutab sõidujoont, tähelepanu jaotuvust, ümberlülitust ja hajuvust; ● oskab näidete varal nimetada neid meeleorganeid, mis on juhi töös seotud kuulmis-, haistmis-, puute- ning liikumistajuga; ● oskab näidete varal selgitada tundeelamuste (emotsionaalsuse) mõju: <ul style="list-style-type: none"> ○ mõtlemisvõimele, tähelepanule ja reageerimisajale; ○ ümbritsevale tegelikkusele ja iseendale; ○ tundepeinge (stressi) kasvule (erutus, ärritus, mure ja teised halva meeleolu kaasmõjurid); ○ liiklusohu suurenemisele. ● oskab selgitada tegureid, mis mõjutavad juhi reageerimisaja ja reageerimisajamaad; ● oskab selgitada tegureid, mis mõjutavad sõiduki peatumismaa pikkust; ● oskab selgitada pidurite rakendusmaad (-aega); ● oskab selgitada aeglustusmaa pikkust; ● oskab selgitada pidurdusmaa pikkust; ● oskab selgitada kuidas sõidukiiruse kasv mõjutab aeglustusmaa pikkust; ● oskab selgitada pilgu ümbersuunamiseks kuluvat aega; ● oskab selgitada sõiduki sise- ja välispeeglite kasutamiseks kuluvat aega; ● oskab selgitada tasa- ja kumerpeeglist paistva eseme nähtava kauguse erinevust ● oskab näidete varal selgitada kuidas vältida ohuolukorda sattumist; ● oskab näidete varal selgitada ohtu ja teisi liiklejaid arvestava sõiduviisi olemust;
--	---

- oskab näidete varal selgitada juhi kogemuste seost liiklusohutusega;
- oskab selgitada miks on agressiivsus ohtlik;
- oskab selgitada miks on impulsiivsus ohtlik;
- oskab selgitada miks on ametipositsiooni rõhutamine ohtlik;
- oskab selgitada võimalikke pingeallikaid liikluses, pingeseisundi mõistet ja olemust ning mõju liiklusohutusele.
- oskab selgitada miks isik peab saavutama teatava intellektuaalse ja emotsionaalse taseme, enne kui ta vastab hea käitumise nõuetele;
- oskab selgitada miks on vaja tunda juhi kutse-eetikat (kutsekohustusi, kutseau);
- oskab selgitada miks on vaja reaalsustaju, enesekriitilisust, vastutustunnet;
- oskab selgitada miks on noortel, mees- ja naisjuhtidel selliseid erinevusi oma võimete hindamisel ja rakendamisel, mida võivad põhjustada rühma iseärasused;
- oskab kirjeldada ohte, mis tekivad, kui:
  - inimesed ei täida alati liiklusreeglite nõudeid;
  - inimesed tõlgendavad üht ja sama liiklusnõuet erinevalt;
  - inimesed ei arvesta alati keskkonda.
- oskab kirjeldada mis on grupisurve (teiste liiklejate käitumismalli omaksvõtmine) ja millest tekib grupisuhe ja kaasaminek;
- oskab kirjeldada negatiivse grupisurve tekitatavaid eeldusi liiklusõnnetusteks;
- oskab kirjeldada isiksuseomadusi, mis võimaldavad kergesti alluda grupisurvele;
- oskab kirjeldada isiksuseomadusi, mis ei lase alluda grupisurvele;
- oskab kirjeldada eeskujulikku käitumist, mis mõjutab teisi positiivselt;
- oskab selgitada isiklike motiivide ja varasemate kogemuste mõju juhi käitumisele;
- oskab selgitada väsimuse tunnuseid;
- oskab selgitada väsimuse mõju liiklusohutusele;
- oskab selgitada väsimuse mõju nägemisele;
- oskab selgitada väsimuse mõju liigutuste koordineerimisele;
- oskab selgitada väsimuse mõju enesehinnangule;
- oskab selgitada milline on alkoholi ja narkootiliste ainete mõju tajule;
- oskab selgitada millest sõltub alkoholi põlemise aeg organismis ja millal on inimene jälle võimeline juhtima sõidukit pärast alkoholitarbimist;
- oskab selgitada põhjusi, miks juhitakse sõidukit alkoholi- või narkojoobes;
- oskab selgitada tagajärgi, mis võivad tekkida liikluses, kui sõidetakse alkoholi- või narkojoobes või teatud ravimite mõju all;

	<ul style="list-style-type: none"> • oskab selgitada ohte, mis võivad tekkida mobiiltelefoni kasutamisel sõidu ajal.
Kohustuslik kirjandus	Määrab teoriaõpetaja õpilasele individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

T 5	Liiklusalased seadused ja määrused
Õppe sisu	Vastavate teemaloengute läbimine, sh: <ul style="list-style-type: none"> • Videoloengud • Dokumendid • Slaidid • Testid
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: <ul style="list-style-type: none"> • õppesõidu kohta kehtestatud nõudeid; • kuidas peab juht tegutsema liiklusõnnetuse korral; • liiklusseadusest tulenevaid liiklejate kohustusi ja õigusi; • liikluskindlustussüsteemi ja kindlustuslepingute sõlmimist; • juhi vastutust liiklusalaste rikkumiste korral ja rikkumiste menetlemine; • tehnölevaatusel sõiduki kohta esitatavaid nõudeid; • nõudeid autorongi tehnoseisundi ja varustuse kohta; • nõudeid suur- ja/või raskeveose veol; • nõudeid sõiduki ja juhi suhtes, kui sõidetakse välismaale.
Kohustuslik kirjandus	Määrab teoriaõpetaja õpilasele individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

1.2 Sõiduõpe

S 1	Autorongi juhtimine õppeplatsil ja autorongi koostamine
Õppe sisu	Luuakse eeldused enne sõidu alustamist enda ja teiste liiklejate ohutuse tagamiseks vajalike oskuste kujunemiseks.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane oskab: <ul style="list-style-type: none"> ● kontrollida järgmiste seadmete ja veose vastavust esitatavatele nõuetele: pidurid, rattad, valgustusseadmed, märgutuled, poripõlled, tahavaatepeeglid, haakesead, autorongi piduri- ja elektriühendused, veose paigutus ja kinnitus; ● otsustada, kas haagist tohib vedukiga ühendada; ● ühendada ja lahti ühendada haagist (poolhaagist) vedukist; ● otsustada, kas on vaja puhastada laternaid, aknaid ja numbrimärke; ● sooritada heal tasemel kõik sõidueksamil ettenähtud sõiduharjutused.
Iseseisva töö sisu	Harjutamise jätkamine kuni õpilane saavutab ohutu ja keskkonda säästva sõiduki käsitlemise vilumuse tasemel, mis on vajalik sõiduõppe jätkamiseks.

S 2	Autorongi juhtimine lii kluses
Õppe sisu	Luu eeldused keerulisema ja tihedama lii klusega teedel liiklemiseks vajalike oskuste kujunemiseks.

Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust õpilane oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● alustada sõitu tee äärest, jälgides liiklust ja järgides teandmise nõudeid; ● valida õiget sõidurada ja sõiduki rida, arvestades tee ja sõiduki omadusi, liiklustihedust ja nähtavust; ● kasutada teepeenart; ● kasutada õigeid kurvisõiduvõtteid; ● sõita kindlal sõidurajal ja kindlas sõidukireas; ● kasutada vastassuunavööndit möödasõiduks; ● kasutada naaberrada möödumiseks; ● valida sõidurada kavatsetud sõidusuuna või liikluskorraldusvahendite järgi; ● suurendada kiirust pärast pööret või väljasõitu (nt hoovist) nii, et ei takistaks taga sõitjaid; ● hoida ohutut kiirust; ● hoida ühtlast sõidukiirust; ● hoida sujuvat liiklusrütmi kiiruspiirangu alas; ● valida kiirust, arvestades kehtivaid kiiruspiiranguid, teed ja teeolusid (ka poriga pritsimise ohtu), ilma- ja nähtavustingimusi, auto seisundit ja koormatust, isiklike sõiduvõimeid, mitmesuguseid keskkonnamõjusid ning muid liiklustingimusi; ● valida õiget kiirust, sõitmata põhjendamatult aeglaselt; ● valida kiirust nii, et oleks võimalik peatuda sõidutee nähtaval osal (nt takistuse ees); ● valida sobivat kiirust vastutulevate sõidukitega kohtumisel; ● valida kiirust nii, et vastutulevate sõidukitega kohtumine toimuks võimalikult ohutus kohas. ● valida teel vastutulevate sõidukite suhtes sobivat paika; ● jätta vähekaitsstud liiklejatele teel piisavalt ruumi. ● kiiresti kindlaks teha taga sõitja kiirust ja kavatsusi ning seda, kas pikivahe on ohutu; ● kergendada taga sõitjate möödasõitu; ● aeglustada pidurdades nii, et pidurituli hoiataks õigel ajal taga sõitjat ettekavatsetud peatumisest; ● hoida ohutut pikivahet eessõitjaga, arvestades ilma- ja teeolusid, eessõitva sõiduki mõju nähtavusele, kiirust, möödasõitvaid sõidukeid ja hoiatusmärguande õigeaegsust; ● tähele panna eessõitva sõiduki juhi kavatsusi; ● hoida ohutut pikivahet vähendamaks pidurdamise ja kiirendamise vajadust; ● vältida kaherattalise sõiduki kõrval sõitmist ühel sõidurajal; ● arvestada suuremate sõidukite pöördeala laiust;
--------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> ● arvestada vajalikku külgvahet; ● vahetada sõidurada tiheda liikluse korral; ● panna tähele teiste sõidukijuhtide kavatsusi ja vajaduse korral kergendada nende ümberreastumist; ● vahetada sõidurada pidevjoont ületamata; ● valida paika, arvestades liiklusmärke, teemärgiseid ja kavandatud sõidusuunda; ● olla valmis muutma sõidusuunda või pidurdama; ● vähendada kiirust ja vajadusel seisma jääda; ● panna tähele tagapool toimuvat; ● jääda seisma määratud kohas, kui fooris põleb keelav tuli või kui seda nõuab liiklusmärk; ● jälgida reguleerija märguandeid; ● olla valmis reageerima teiste liiklejate võimalikele vigadele; ● olla valmis liikumise alustamiseks kohe, kui seda lubab asjakohane märguanne; ● liigelda ohutult enne ristmike ja ristmikel (nt: otsesõit, parempööre, vasakpööre jms); ● liigelda ohutult ringristmikel ● täita nõudeid, mis kehtivad reguleeritud või reguleerimata ülekäiguraja ja jalgrattatee sõiduteega lõikumise kohal; ● vältida jalakäijate ja jalgratturite ohustamist; ● vältida peatumist ülekäigurajal või jalgrattatee ja sõidutee lõikumise kohal; ● valida tagasipöördeks ohutut kohta ristmikel ja ristmike vahel, arvestades tee laiust, nähtavust, liiklustihedust, liiklusreegleid ning autorongi mõõtmeid; ● pöörata tagasi, tekitamata ohtu ja takistamata teisi liiklejaid; ● valida peatumiseks ohutut kohta, arvestades tee laiust, nähtavust, liiklustihedust, liiklusreegleid ja väljumise ohutust; ● peatuda, tekitamata ohtu ja takistamata teisi liiklejaid; ● otsida parkimiskohta, ilma et see juhiks tähelepanu muult liikluselt kõrvale; ● parkida, ilma et tekitataks ohtu või takistataks teisi liiklejaid; ● kasutada parkimisala otstarbekalt; ● võtta kasutusele abinõusid auto ja haagise iseenesliku liikuma hakkamise vältimiseks; ● võtta kasutusele abinõusid selleks, et kõrvalised isikud ei saaks autot kasutada; ● parkida vastavalt liiklusmärkide ja liiklusreeglite kohaselt; ● kavandada möödasõitu;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ● sõita eessõitva sõiduki suhtes nii, et säiliks parim nähtavus ning ohutu piki- ja külgsuhtes; ● otsustada, kas on võimalik ohutult mööda sõita, arvestades nähtavust, ● ristmike olemasolu, ilma- ja teeolusid, pimestamisohtu, vastutulevaid sõidukeid, vähekaitsitud liiklejaid, eessõitvaid sõidukeid, võimalust pärast möödasõitu pärisuunavööndisse naasta, taga sõitvaid sõidukeid, autorongi kiirendusvõimet, liiklusreegleid ja otsustada, millal anda märku möödasõiduks; ● sõita maanteel, kiirteel, raudteel, trammiteel ja tunnelis arvestades erinevaid muutujaid, nagu teised liiklejad, ilma-ja teeolud, jms; ● sõita vastavalt liiklusreguleerija märguannetele või liikluskorraldusvahenditele teetööde kohtades; ● vähekaitsitud liiklejatega arvestada; ● osutada erilist tähelepanu lastele, vanuritele ja puuetega jalakäijatele; ● käituda eriolukordades (loomad teel, eritalituse sõidukid, hädapeatused, organiseeritud inimrühmad jms); ● olla ettenägelik ja jälgida ümbrust, nii et saaks ohuolukordade tekkimisel rakendada vajalikke abinõusi; ● arvestada nõudeid, mis kaasnevad sõiduga libedal teel ja neid järgida; ● teadvustada ohte, mis kaasnevad sõiduga pimedal ajal ja käituda vastavalt; ● arvestada ohte, mis võivad kaasneda sõitmisel piiratud või halva nähtavusega oludes ja oskab neile reageerida; ● tunnetades märke, mis võivad viidata riskidele ja oskab riske ennetada; ● vältida liiklusõnnetust; ● sõita sujuvalt, arvestades üldisi keskkonnakaitsenõudeid ja oma terviseriske; ● juhendada liiklusmärkidest, foorituledest, reguleerija märguannetest, teemärgistest, ohutusseadmetest ristumisel raudtee või trammiteega, teiste juhtide märguannetest ja sõidukitähistest ning muudest liiklusnõuetest; ● sõita ohte ennetavalt ja olla valmis reageerima ohu ilmnemisel.
Iseseisva töö sisu	Harjutamise jätkamine kuni õpilane saavutab ohutu ja keskkonda säästva sõiduki käsitsemise vilumuse tasemel, mis on vajalik sõiduõppe jätkamiseks.